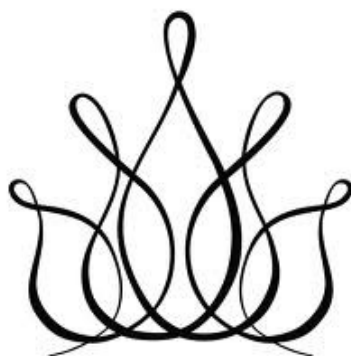

Dunai Csontvári Gábor

Levelei és *Új könyvetské-je*

Dunai Csontvári Sztella hagyatékából

Magánkiadás

Budapest, 2004

Előszó

Néhány évvel ezelőtt, családfakutatás során bukkantunk Dunai Csontvári Gábor érdekes írásaira húga, Csontvári Sztella hagyatékában. Egy gondosan kötözött csomagocska tíz levelet, s egy kéziratot, kisméretű könyvet rejtett. Rendkívül különös azonban, hogy Dunai Csontvári Gáborról más források egyáltalán nem tudnak. Lakhelyét, tartózkodási helyeit vagy iskoláit, születési vagy halálozási adatait nem sikerült földerítenünk. Mintha nem is létezett volna. A leveleken mindenesetre 1999 és 2001 közötti dátumok szerepelnek.

A ma élő Dunai Csontváriak most elhatározták: közönség elé bocsátják a rejtélyes felmenő szövegemlékeit.

Csontvári Gábor pedagógus lehetett. Alábbi írásainak születése a pályakezdése előtti időkre tehető. Húgához írott leveleiben, illetve sérülten s emiatt töredékesen fennmaradt könyvében érzelmes, kissé indulatos hangvételben számol be egy általános iskolai lapocskánál betöltött szerkesztői munkájáról, hányattatásairól. Sztella válaszleveleit nem ismerjük, így fivérének szemünk előtt megformálódó története is töredékesnek tekinthető.

Csontvári Gábor stílusát különös ellentmondások jellemzik. Nyelvezetéből ítélve nagy kedvvel olvashatta a korabeli szerzőket, figyelhetette a médiát. Tudomása van az őt körülvevő környezetről és történésekről. Szövegében időnként erősen archaizál, de ebben korántsem következetes. Stílusa helyenként technikai értelemben vett – talán önkéntelen – manierista vonásokat mutat. Levelei azonban kétségtelenül híven számolnak be a korszak egy személyesen és szakmailag is átélt valóságáról.

Az alábbiakban a leveleket és a z „Új könyvetské”-t feltételezett keletkezési sorrendjükben rendezzük.

A közreadók

1. levél

Édes húgom, néked is szép karátsonyot otthon!

Tennap éjjel vettem illatos leveled, s olvasván azt úgy vélekedék, válaszom semmit sem késlekedhetik. Nem ám, mert karátsonyi jókívánságid, legkedvesb nő-rokonom, viszonzás nélkül nem hagyom! S nem ám azért sem, mert immáron a *Kis Tüdőlövés* c. oskola-ujság nevében, mint ennek felelős szerkesztője, köszönhetlek Téged! S ne táplálj haragot erántam, hogy máris bédugom a kalamárt, hisz társaim közelgenek friss béjglivel, s a nagy teremben angyalok musikálnak! Fogadd hát ezt a pár sorotskát mostan, mind igaz szeretetbül írtam! Mostan még szomszédul adom levélkémhez drága folyó-iratunk első, új számát, olvasgasd kedvedre. Légy oly boldog, mint én vagyok, húgom, s következő, hamarosti levelemig is

áldjon meg az Ég!

A Te Gáborod

A Teremtő 1999. esztendejének karátsonyán

2. levél

Nagy dolog ez, húgom!

Ahogy karátsonyi levélkémben, s a küldöttem lap impressumában bizonnyal ámulva látád, *szerkesztő úrnak* szegődtem szép fővárosunk egyik oskolai lapjánál. Kis dolog ez, de gyorsan s bőven ád gondolnivalót! S minekutána december havától százhusz napja munkálkodok már az említett mineműségben., mostan pennát ragadok, s egyetemi vizsga-időszakom ritka nyugodalmas perceit elhasználva mesélgetek néked, édes húgom, arról, ami az átalvettem diáklappal vagyon. Merthogy vótak és lesznek jópofa dolgok ezidő alatt. Dógok, úgy-é, tennéd hozzá tréfásan, s megsimogatnád arcomat.

Hadd untassalak magammal s magunkkal, türelmes húgom! Mert-hogy kinek írjak én e tsodálatosságról, ha nem Néked, ki mostan, ajh!, tanétó kisasszonya lettél a gaz Kelemennek! Írok hát Néked, s majd told oda levelem annak az utonállónak is, akit nagyon szeretek, s aki úgy is csak mosolygani fog a jelző szón, mit reá applicaltam! Itten kint harmatos reggel van, feredik benne a város, én meg téám szeszmergését hallgatom, s írom, mi eszembe jut.

Drága húgom, a *Kis Tüdőlövés* – eufemice immár *Kislövinek* is becézett oskolai folyóiratunk – tíz esztendeje bukdátsol a communicatio rengetegében, botolgat a lég-gyökerek közt, s keresi enmagát. Tsetsemőként még valahai tanárim gondozák őt, mind-öszve két fény-másolt lapotskán. (Gondolnád ezt egy-kori factumnak, tekintvén a mostani vastag pakétát, mit küldtem?) Aztán bár nőtt-nődögélt a kitsike, azért csak igen kevés baj járt vele, nem sírt semmit, futkosóként sem volt mért vigyázni őt. Akkoriban még nem is nevezték *Kislövinek*, puha vackából alig se jött elő, buksiját alig se simíthatták, keveset törődtek véle. Én magam már elszármaztam volt akkor az ottani oskolapadokból, tudod, s másutt gyurogatták gondolatim. Nem vala tudomásom a lapról egész tavalyig. Osztán épp tizennégy hónapja lett, hogy egykori oskolámban visitáltamkor szó került róla, s alkalom is, hogy némi zenéről írjak a deákoknak ottan. S akkor én magas kedvvel fogtam a betűgyártásnak néki. Gondolhatod, húgom! Az entudatos böltsész-deák valék, ki jóelőre boldog attól, amit majd teend, s ki maga sem tuggya, hitiből vagy tudásiból akarjon-é többet mutatni, s melyiket használni okosabb, ha ditsérő *óh!*-kat szakétna, midőn a lécnak igen felette röpül...

No de ne forduljunk olynagyon a múltba, hogy ne menjünk farral a jövőbe! A *Kis Tüdőlövés*-nek hamarost nem lett gazdája, hisz az oskolákban amilyen üres a pénzdoboz, pont olyan teli a naptár, húgom. Minden pedagogusnak minden perc, óra s nap teljében dolga akadott, én pedig ezt látván ajánlkozáék: majd én cepelem e kedves terhet, úgyis pedagogus leszen belőlem elébb vagy utóbb; egy oskolaujság szerkesztőjének lenni pedig kalandos s próbáló mu-

latság! S ekkor volt tsaknem épp tíz esztendő a lap, gondoltam, úgy kell történnie, hogy bármi legyen is, fontos leszen az!

S lett. Ahogyan tíz kerek esztendő a gyermekcséket megébredszti, a *Kislövi* is entudatához tére ekkor. Testben-lélekben fel-öltözött szépen, az-az naivan bár, de magára vevé – mert látá: inge néki! – a mái folyóirat-kulturába illendő formát, terjedelme igen megnőtt, tartama szét-tagolódott s kiszépült, s megkezdett potentialice értékes kulturalis magazinná lenni, s igyekezni azért. Köpönyege, mint láthatád, immár fehér kartonból vagdaltatik, alakja derekas, textusait s képeit nagy gonddal rendezgeti, s kerek, tudó s criticus szemekkel teként a világra. Persze mi vagyunk, szerkesztők, s mi lészünk, olvasók, kik segítnek néki tenni azt. Hogy higgyen abban, s tudjon arról s kérdezzen arra reá, mit nem ért ő, nem ért más, avagy nem ért senki sem.

Hogyan lehet ez, kérdezed tán, okos húgom, s miként is tettük ilyenné a lapot? Elmondom majd Néked, következő alkalommal. Hanem most sietnem kell az egyetem egy romlott hodálya felé, s a levélírást bé kell rekesztenem. Látod, az időm szükös – ami értelemmel bír, attól rabolják perceim.

Még annyit: Ne haragudjál a Te önző fivéredre, ki eddig meg sem kérdezte Tőled, miként folynak napjaid. Írj hát, húgotskám, s akkor alkalmam leszen egy ezüstöt adni a futárnak (megérdemli!), s leszen alkalmam s örömem még drága soraidon futtatni szemem. Ölel, valamént tsókol a Te szerető

Gáborod
A 2000. év január 29-kén

3. levél

Jó húgom, angyalom! Édes vérem!

Túl lévén utolsó vizsgámon, lélegzethez jutván határoztam mostan betüket szülni, s immár a hüvös egyetemi léptső-ház öblében, füzetem térgyemen tartva körmelek levelet Neked. S ha már rajtam oskolám jó voltátból ily kényelem esék, hadd, hogy e hangulatban ringván egy egyetemi emléketskével kezdjem.

Igen kedves professorom mondá egy poétáról s barátiról, hogy öszvegyülnek, s a cigaráta-tsikket a szőnyegbe nyomkodván felhevülten diskurálnak currens dolgokról, emígyen termékenyítve önön s majd vélhetőleg mások culturáját, critica objectumává formázva mindazon jelenéseket, melyek őket e világban környül veszik. S a prof mondá akkor: minékünk is ezt kellenék tenni itt ez egyetemi likban, habárha az órának épp akkor szakad vége, mikor a communicatiót istenesen elkezdni bírhatnánk...

Hát emígy próbál most, tanórák utáni szerkesztői neki-lódulások nyomán, megmutatkozni kis lapunk. Egy bájos hölgy s négy urak azok, kikkel dolgozom, noha főntebb említett tsikk-nyomkodás nélkül, hisz az oskolai teremben, ahol dolgozunk, se cigaráta, se szőnyeg nints. Ám társaim ezt nem bánják nagyon, s ha így, akkor nem bánom én sem: a communicatio pipáljon inkább szájunkból, mint a cigaráta füstje, s tüdejünk helyett agyunk mardogáljuk elébb amazzal. Mert állítom: társaim, s különöst hetedik osztályos szerkesztő uraimék ugyanvalóst bővibe vannak fölös gondolatoknak automobilokról, televiso-műsorokról, s igen kevés vagyon fordulások a világot tsak-ugyan igazítgató nem conform contextusok felé – urambotsá' épp annyi, amennyi egynehány őket okítónak vagyon. Ám látom, hogy motivatiójuk minden kétséget kizár, critica meg-érzelésök megébredett, sodró erejik pedig, bárha gyakorta sodorják őket tova is, föltétlen bizodalmat érdemel. Hittem s hiszem, hogy mindennek eredménye leszen!

Nos halld, húgom, társaimmal hetenként legalábbis egy ízben öszvegyűlünk, s hogy építkedni bírjunk, megszemléljük megadatott formáinkot. Ne gondolj másra, drága, hanem e formákat úgy értsd, mint p.ex. cikketskéket, poémákat, rajzokat s photókat, melyek fel-ötlenek, terveztetnek s el-készülnek, más-részről pedig érts ezen egy s egy témát körbe-ölelő contextusokat. Formáknak, formátskáknak hívom őket mind, hisz egy mosaicus részei ők, mivel a tologató s rakosgató kedvű olvasó majd eljátszódik, kezébe fogván a lapot. A mi dolgunk tehát, hogy jó játéknak öszveszerkesszük azokat.

Hogy lásd, húgom, ily, nagyobb forma mostan, november hóiban sci-fi-nek neveztetett contextus. S hogy miért pont ez, kérded? Tsak mert mostan juttam hozzá egy tsemó öreg Galactica című folyó-irathoz, s mint egykori olvasója újra ámulék, mennyire relevans, mit fel-mutat, s körül-tájékozódék: mégsem ösmeri itt senki sem. Nohát, akkor mutassuk meg, javaslottam ezt társaimnak, s ők egyetértvén (különöst, mikor föl is olvastam rövid textusokat nekik) bólogattak, hogy oké, légyen thematicus bloc, s az szóljon a sci-fi-ről. Egy hét multán már ők hozának ötletet, sőt mindjárt saját írásmatériját, melyek közt humorous koholmányka épp-ugy akadt, mint okos reália, critica, avagy a Tsillagok Háborúja nevezetű film szereplőinek fictiv vallomása arról, melyik az ő legkedvesb nép-dalok, s miért.

Tudd meg, húgom, nemegy oly ki-ötlés is fordul elé a munka során, hogy tsináljunk karatés computer-játékokról beszámolót, avagy pletykát zene-karokról, mert, mondván, akkor bizton veszik a lapot. Tudván tudni vélik, hogy e jelben győzni: az ujság-tsinálás legitimatioja. Egy-szóval meglehetősen *conformak* ők döntéseikben, s bárha hiszem, nem tudatosan azok, nagyot hibáz az, ki nekik ötleteik ellenében mondani valamit nem igyekezik ilyenkor. Mert ezen conform irány, ahogyan bármely tsatlakozás, követés s öszve-gyülekezés egy vezérlő jel mögött, mindég tovahazudja a problémákat, s a változandás lehetőségét, légyen az épp actualis avagy nem, meg-szüntetni tör. Láthadd tehát, társaim el-

gondolkodását sok ízben s ízről táplálja e hazug forrás, ám ennek oka nem éppen a butaság, húgom, nem! Tsupán a keveset-tudás s a lusta gondolkozás. (Épp mint a pedagógusoknál, ugy hiszem, bárha náluk sokszor egyenest entudatos conservatismus leszen e sok kevésségből, mely nem, mint a conformismus, elfeledi, de activan rombolja a változások lehetőségét, s a védeni s őrizni kívánt értékeket ki-feszített vászonra fölkenő bot-tsinálta piktor-ként rémüldöz, ha a játszói szél, duzmasztván a vásznat, által-rendezgeti föstött alakjait.) Nohát tudd meg, szerkesztőtársaimmal én tsakis olyas alkalmakkor communicálok criticusan, hahogy azt látom: egyedinek s ujnak hitt contextust hisz az ifjú, felvetvén egy ötlést, s nem hallja meg saját szavaiban a consum-világ uniformans commandirozását dörgegni aljasul. Avagy hallja, s nem zavarja őt. A dolgok ki-mondásában ennen-magában persze nintsen semmi tabou, én nem tiltom s nem sanctionálok sem az el-gondolást, sem a ki-mondást. De ha szükségét látom, azonmód a théma hazug contextusa mellé emelek erős, új szem-pontokat, s ezekre rá-mutatván, s amazokat megviccelvén, ingatom meg a biztosnak látszott állás-pontokat s legitimitációkat. Lásd, sokszor tsaknem meg is sérthetném társaimot ezzel. Avagy ők engemet... De ne hidd ám, húgom, hogy történik ilyes eset! A tsaknem-ség a fontos: mert a sértés bé sosem következik, a sértődés a ki-nyitott communicatióban idegen lehetőség, a harag pedig a ki-mondással meg-szüntethető...

Botsáss meg húgom, elméláztam kissé mindezen, de engeddd, hogy térgyemen spirálos-füzettel, fájó girinccel hajoljak mostan a feketülő irka s világos gondolatim fölé... Hát hisz erről a ki-nyitottságról szólna s benne létezendene lapotskánk maga! Beléborzongok, ha felelősségem tudatomba hozom, s mellette riadott boldogság fog el! Hisz tudván tudom, hogy tartalmaink gazdagulását az elénkbe kénált formák segítik. S mi más volna iskolában alkalmasabb a cultura érző s szabad áramoltatására, mint az esendő s szeretni-való papérfüzet, melyet folyó-iratnak hívnak! Hisz formák kitsiny, ámde szabad teretskéje lehet az, olyas forum, ahol a szóló publicusan szólhat, a hallgató publicusan hallgathat,

ahol a titkok kibomolhatnak, pompázhatnak s elrejtezhetnek újra, ahol a makatsnak fillentett tények áttetsző színben megmutatkozhatnak, emígy gerjesztvén szép s nagy vitákat enmagukról. Olyas forum lehet, ahol alakok s textusok döbbsentetik és kacagtathatják az olvasót, alakok s textusok lógázhatnak lámpát az ürben, s alakok s textusok eshetnek egymásnak, átalmarogtván egymás torkát, tükröt mutatván elénk magunkról. S még olyas forum lehet, mert hisz emez volna lényege; ahol deák és pedagógus, elmélkedvén currens dolgokról e formákban végre így szólhatnak egymáshoz: *én azt gondolom..., szerintem..., de nézd tsak..., s így is: nagyot mondtál, öblíthetel!* Ez volna kívánatos, ez a mi föladatunk.

Boldogan térek haza ma este, húgom, túl lévén, hogy ezt megírák Neked. Tsak fejem fáj kissé, nem tudom, mért. Tán megülé szemem a setétség, mely köröttem immár túl nagyra növe... Ha betűim tánytorognak, botsásd meg, legközelebb világosb helyet keresek magamnak!

*Ölel szerető fivéred,
Gábor*

Az Úr 2000. esztendejének feb. havában, 14-kén

4. levél

Légy mindig jó, húgom!

Ez a lap, húgom, a *Kislövi* fontosabb most nékem minden egyébnél! Fontosabb, mert első szabad fetskéak akarunk lenni itt – igaz, én tán többször és másként, mint hetedikés társaim. S ugyanígy elsőak a honi oskolai lap-gyártás el-elhagyogatott territoriumán, s elsőként akarunk ön-termő magvakat potyogtatni az untalan termőtelen hagyott földbe, melyet úgy is neveznek a nagyot tudók: oskolai cultura. S hogy akarjuk, s hogy persze szabadon, bizonyétja az, hogy látod magad előtt a *Kislövit*, negyven és nyolc gonddal megszerkesztett oldalán a cultura fel-ajánlásaival meg-terhelve, betű-

vetett gyümölcsös kosárként kínálkozva az éhesekedőknek. S tudd meg akkor azt is, immár némely reakciók érkeznek hirdetett játékunkra, s meg-fejtések hullnak ládánkba, külemb s külemb gyermekek textusai jutnak el hozzánk, kínálkozván a meg-jelentetésre, a hamarost elkészülő következő számba. És mi azt mondjuk ezért: menni fog!

*Szerető fivéred,
Gábor
Az Úr 2000.-dik márciusának 1. napján*

5. levél

Húgom, e máj délutánon immár új tapasztalatokkal is lettem gazdagabb. Megjelent új számunk, s fülembé juttat egy s két híreket, s ezek ugyan-valószínűleg nem esnek jól, ám bátor nem is vélem őket érteni. Ezek közül egy, hogy irgum-burgum, ugyan hol van egy bizonyos interjú (ezt még érteni s megérteni vélem), majd mutatis mutandis mástól: hogy ugyan miért tevének gúny céljába ama interjú technikai kudarcát. Ítélezz, húgom, ide-írom Néked az incriminalisált textust.

„Előző számunkban ígértünk egy interjút ...-val, ... polgármesterével. A polgármester úr nagyon kedves volt, az interjú el is készült, csak épp a mikrofon mondta be az unalmast, és eszébe' nem volt fölvenni a beszélgetést. Mondjuk, ez nagy blama, de már így lett, micsináljunk, lehet röhögni. Még egy varázslót is megkértünk pedig, de ő sem tudta le vadászni a hangokat a szalagról. Ezúton kérjük érző lelkű, emberszerető denevérek segítségét, hátha az ő fülükben még bízhatunk! Cím az impresszumban.”

Mert azt mondják ők, hogy ez nem tréfára való ügy, hanem éppen szégyen. Eszerént jobb szégyenben lenni, s benne, miként állott lében, forgani, s hát rosszabb tréfálódzni a magunk butaságán s ügyetlenségén, mely, ha kibeszéljük, megváltozand? Ezt ugyan föl-

tenném nékik kérdésbe', tsak annyi a baj, hogy meg nem közelítenek ők engemet, szavuk inkább tsak úgy hallomásból jön el hozzámig. Nem tudom, mit tegyek, s hogy tegyek-é valamit.

Egy másik részről hallom azt is, igaz, tsupán hátamegetti mód, hogy mitsodás dolog ilyen modern, mái novelt a lapba helhezni, és tele-zsufolni, mondják, a lapot minden-féle más írással, s hogy a deák ezeket meg sem érti, avagy nem neki való, mondván, kitsinyek is veszik s figyelmezik ezeket. S hogy mért nem törődünk jobban s hagyomány szerént a deákok életével, meg az aranypökésekkel, ahogy szokás, mondják, a sok kifatsart, szokatlan, szabados, s urambotsá' szándékkal rosszatska helyesírással írott szöveg helyiben. No! de hisz célom éppen az, hogy más legyen a szokás! Egyáltalán nints ellenemre p. ex. ama diákélet-thema, no de mit szeretnek ők abban publicussá tenni? Amit eleddig, amit szokás? A hónapos piskótánál szárazb, s kokusdiónál üresben s butábban kongó fogalmazványokat? Ugyan mire az?, kérdeném, ha volna kitől... S nem! egyáltalán nintsen ellenemre, hogy kitsinyek is olvassák (s jól tudom: többen!) lapunk, hisz ha erejük ők nem sajnálják e betűtenger megúszására, hát én magam örömmel aggatnám ezért nyakikba az arany medált! Mért nem a pedagogusok tennék ezt? S miért észre nem veszik, hogy ugyanvalóst alsós gyermektsék alkotásaival tele a lap? Noha a Kislövi magamaga nagyobb ifjakat célozgatna helye s rendelése szerént.

Mit mondjak majd az ellen-vetőimnek okosan s kedvesen, ha egyszer netalán személyemben is megszólítnak? Segíts, húgom, hisz te már kész tanétó vagy, s tán jobban tudsz nálam egy-s-mást...

Egyéb vélemény rólunk s lapról mindeddig nem érkeze. Pedig eladott példányaink száz-ötven felette vannak. Most az írást berekesztem, s öllelek!

*Gábor
2000. már. 18-án*

6. levél

Nem únsz még, húgom?

Társaim ma jó kedvben ülének le a *Kis Tüdővlövés* szerkesztőségi asztalához, s véletlen épp ma colát cepelék magammal, hát ivogatánk munka közben. Jó volt velük lenni, mert sokat tanulok tőlük arról, mely valóság lehet az, mely ma-napság az oskolások fejit kitölti. S ha bármi ellenemre is van őbennük, az tsupán ama tőlük látott s érzett reflectio, melyhez a tükör nem Velencében, de a magasinokban s az ostoba televisioban készült. S az oskola nékik segedelmet nem nyújt, s ha nyújt, az a deákok közt igen jogosan nevetség tárgya lészen avagy ignoráltatik...

Nints bennem kevélység s a tsontos tanároosság kukacos almájának sem valék kertésze soha, Te tudod, húgom! Higgyed, mégis azt érzem, feltsernek vagyok most az ifjak köztük, s vérét kell vennem a fenoménoknak, mint egy geróf Dracula. No de húgom, egy oskolában? Az oskola volna a hospitál maga!, nemhogy én volnék benne átutazó doctor! Ma délután kezdém azt gondolni: tán éntőlem félnek itten?

Válaszod köszönettel s boldogsággal vettem, betűidet megtsókoltam, de tanátsid nemigen volt alkalmam applicalni, botsásad meg, húgotskám!

Gáborod
2000. április havában, 19-én

7. levél

Édes!

Tsupán egy kitsin árkusom van itthon, s kedvem sints e hideg, taknyafretsent augusztusban másikért tsuszkálni. Így nézzed el nekem, gonosz és hanyag fivérednek, ha felhasználom a Néked

meg-írandó levelem arra, hogy enmagamba fordulva, aprótska betűket róva unalmas okosságokat contempláljak. Ugyan is tennap éjjel, egy öszvegyürt s elhajétott lapotskán meglátám keserves és magános szavaim, miket Te, húgom, nem vevél – hisz el sem küldtem volt. S akkor elfogá szívem egy formátalan remény, s ugyanvalóst felvázoltam valamit e szeletre, mely, ha jól látom, leginkább a dolgok el-vonása leszen, s nem a történet immár. A történet körei s határai lassúdan elvesznek, de én is velük veszek, ha szilánkjait nem szedegetem öszve újra s nem ütök velük sebet a rossz kedvem ráncos pofájára.

Húgom! Hadd mondjam mindezt Neked, kinek lehet, s kinek mondani tudom!

Május hóban lapunk áprilisi száma igen megnyerte a helyi nagy könyvestár s a helyi hírlap diákujság-pályázatát. Gondolhatod, mily büszkék valánk magunkra! Közben érkeze néhán elismerés, de, ó, nem az oskolából, hanem azon túlról. S több kedves egyetemi professorom nyilatkozott nekem, s nyilvánosan lapunkban örömiről, midőn meg-szemlélvén ujságunkat, igen talált abban értékeset s különöst. Osztán alig mostan, augusztus hóban enkormányzati sajtódíj, s első helyezés az 1999-2000. esztendei év-folyamunkkal. Örülök-é, kérded, drága húgom. Azt mondom: igen. Annak igen, s másnak meg nem. S aminek nem örülök, az a fontosabb mostan. Panaszkodok Néked, húgom, hadd hát!

Mi, a *Kis Tüdőlövés* szerkesztői, munkánknak valamelyes ideológiának is mondható contextusban kezdtünk neki, melynek kútfeje én valék. Mert először is béegyensúlyoztunk azon alapállításba, miszerint *magasról teszünk az úgymond általábani elvárásokra*. Értsd, húgom, nem feltétlen *ellene*, tsupán *rá*, hiszen – habárha elvárások is *vannak* – nem elvárások, hanem autonom gondolatok s szándékok mozgatják eszünket s kezünket alkotás idején. S bár mondják, szél ellen nem lehet lotsolódni, de hazudnak, mert lehet azért! Ha visszatsap, nem kudarcc az, tsupán tanulság, melyet vagy megfontolsz, vagy sem... No de fődolog, hogy te-

vénk, amire tevénk, mindezt azért, mert mostanság s mindig Magyarországon a diákujságot kerítő el-várások szem-látomást nem a friss contextusok kérdések, a gondok s örömök el-kibeszélése felől, hanem épp a gondolat biztonsága s a pedagógusi en-védelem felől születgetnek, s még ha ugyan így, s nem épp: nintsenek! A legtöbb máai diákujság – én legalább úgy látom, s néked, mint társaimnak, ugyan mondom – azon túl, hogy szegényszavú és tsúnyátska, az ég-világon *semmit is nem akar* sem felnőttől, sem gyermektől, sem ennen magától. Üres és értelem nélküli, tsakúgy miként tsipkés bugyi ha fregolin lógadoz.

De a diákujság, húgom, tsak tacepau így, mi collégáknak s gyermekeknek üres büszkeség, szüléknek meg mutogatni való, mondván, hogy: lámtsak, nekünk ilyen is van. A colléga meg úgysem tsírálszót a figyelmének sovén földibe dugványozott culturtermékről, mert annyira nem érdekli, sem nem kívánja megítélni őt annyira, hogy erejét s elméjét feszítse amiatt. S talán hiszi is, hogy „ő ehhez nem ért”, s ha gondolata támadna róla mégis, kimondani nem bátor, hogy ha így és így, az friss, ropogós cultura volna, ez meg itten tsupán krumplihaj.

S most a lényeg! Mi nem vagyunk krumplihaj, húgom, ezt tudom, s tudod Te! De baj ám ez is! Merthogy vélünk épp ezért *foglalkozni* is kellenék, azaz hogy *interpretatióért* kiált is tán a lap, meg sem fordul a tsodli fejekben. S miért is fordulna, ha ama kiáltás maga is olyannyira nem szokott e világban, hogy ugyanvalóst nem számít rá a kutya sem! Ebben a spiritualis vacuumban – belátom, húgom – nehéz dolog puha nyakakat grabancon ragadni, lengő s üres fület telekiáltani, hisz mozdulásaink elhalnak, s a légür mián hamarost bekövetkező keserves fúldoklásunk sem éppen jó omene a sikernek. Ám gondold el, húgom, hogy mégis mitsodásan erősebb lehet a bent lévőek motivációja a spiritualis meg-éledésre, ha a vacuumot a friss contextusok leheletükkel folyton telefújják, s jó alkalmat tésznek evvel a az életbe való meg-szabadult belelégzésre. Hátha egyszer tsak valóban beleszínak abba! No ez ama fúvó meg-mozdulás éppen, húgom, amit a máai diáklap nem

tesz, nem tsinál, mi pedig megpróbáltuk. Túl-léptünk, s túl-lépni jó.

S akiknek tésszük, nem figyelmezik. Miért? Néked mondom, mert tudom, Néked lehet! Isten áldjon meg érte, húgom!

Gáborod
Az Úrnak 2000. (igen hűvös) augusztusában, 19dik napon

8. levél

[Ez a levél, mely valószínűsíthetően az alábbi Új Könyvetske... kísérőlevele volt, elveszett.]

A következő oldalakon az összes épen maradt, olvasható részletet közöljük Dunai Csontvári Gábor Új könyvetske... című kéziratot munkájából. A könyv sérült és hiányos állapotban került elő Dunai Csontvári Sztella hagyatékából, pontos címe és adatai ismeretlenek. Valószínű, hogy a fent 8. számúnak iktatott, elveszett levél volt az, amelyben a szerző említi a művet, melyet minden bizonnyal e levélhez csatolva küldött el húgának. A könyv erősen sérült, használt állapota és a kísérőlevél hiánya arra mutat, hogy Sztella a kéziratot és a levelet magával vihette későbbi, viszontagságos utazásaira. A mű minden bizonnyal Csontvári Gábor első, és egyben – eddigi tudomásunk szerint – utolsó összefoglalója az iskolai lapot illető munkájáról, melyben, csakúgy, mint leveleiben, húgát szólítja meg. A kézirat oldalszámozás nélküli, első lapjai olvashatatlanok, a kötésvizsgálatok szerint pedig utolsó kétharmada teljes egészében hiányzik. A közreadói megjegyzéseket []-be tettük a szövegben.

A közreadók

Új könyvetske... [töredékek]

[A mondat eleje olvashatatlan.] meghonosítottuk azt az iskolákban ritka, a folyóirat-kultúrában viszont alapvető szövegkezelési módot, amit a korrektúramunka jelent. (Ebben része van nyolcadikos kollégáimnak is, noha még igen kevés része – no! Hiszen csak most kezdenek erről tudogatni!) Én magam a leadott gyermekmunkákról, különösen a szövegekről minden esetben külön, egyénileg beszélgetek az alkotókkal, leülünk, s... *[majdnem egy egész sor olvashatatlan]* ...a szövegmű stilisztikai folyamatait, illetőleg igyekszünk együtt megvilágosítani a szövegen belül és azon kívül ható kontextusokat – és ezen tapasztalások alapján korrigáljuk, ha kell, a szöveget. Ezt a munkát akár többször is elvégezzük, ha úgy adódik.

Ugyanezzel a hozzáállással készülnek a Kislövi által készített interjúk. (A mostani, 2000. évi decemberi számban öt ilyen nagy terjedelmű beszélgetés lesz majd – a lap ráadásul melléklettel jelenik meg, összesen 104 oldalon...) Mert ha interjú készült, akkor a hangszalagról kvázi nyers állapotban lejegyezett szöveg egy példányát levélben mindig kézhez kapják az interjúalanyok. Ők aztán a szélesen hagyott jobb margón az esetleges tévedéseket kiigazítják, egyes információkat, kifejezéseket, szó- és mondatelemeket pontosítanak, azokat cserélik, kihúzzák vagy betoldják igényük szerint – s a javított példányokat nekünk visszaküldik. Csak ezután történik meg a szöveg tördelése, formázása, esetleges illusztrálása és elhelyezése a lapban.

A szélesebb területeket befogó kommunikáció érdekében (is, hügicám, is!) megpróbáljuk közelebb vinni egymáshoz – és persze nem összemosni! – az önkéntelen hagyomány szerint egymástól eléggé elszigetelt alsó és felső tagozatos kultúrkontextust, sőt, a nyolcadikosokból álló szerkesztőség ezévben már egy alkotói-olvasói találkozót is szervezett az egyik harmadikos osztállyal, aminek anyagát magnóra vettük... *[1 vagy 2 szó olvashatatlan]* ...[he]lyi, kerületi lapban fogjuk megjelentetni, ha igaz.

Rendszerezve tároljuk és potenciális alapanyagként tartjuk fenn a nekünk leadott vagy mihozzánk került diákmunkákat, illetve folyamatosan számon tartjuk s gyűjtjük azokat a könyveket (köztük tankönyveket is), folyóiratokat, internetes linkeket és anyagokat, amelyekből kedvünkre tallózhatunk, ha úgy adódik. Más-más műfajban, de mindannyian. Kisebb szellemi kincsestárat halmoztunk föl így.

A megszokás hónaljszagában fuldokló gyakorlattal dacolva oda-oda fordulunk a mai, a kánon által nem legitimált, a tankönyvek által nem szentesített, vagy épp elkenni, eltitkolni igyekezett nyitott, szabad szellemi megnyilvánulások, a manapság kultúrája felé. Más-más okokból, de mindannyian. Erről ugyan most nem fogok bővebben beszélni – habár kétségbeejtően sok mondanivalóm lenne ezügyben –, csak annyit, kedves husicám: ez a kontextus, a felmutatás kontextusa pontosan annyira fontos egy diáklapban, mint az alkotásé. Mégpedig azért, mert a gyerekek kortársi, reflektivitásra ösztönző s egyben szabadon hagyott kulturális tájékozódásának fóruma ezen kívül szinte egyáltalán nincs... [másfél sor olvashatatlan] ...mégpedig a felnőtt-plénumot a megteremtettek elfogadására rábírní. Nem is jó szó ez a rábírní, ám csakis... [3 vagy 4 szó olvashatatlan] ...sokak fülében erőszaktevésként visszhangzik, holott csak termékeny, életigenlő vitáról szól, melynek kereti közt eljátszhatnánk önnön felismert lelki s kulturális rabságunkkal, s alaposan kinevethetnénk önmagunk, ahogy „ugrándunk a rácsok megett, mint a majomcsimpánc”.

Hogy végülis mégis mire jutnánk, ha jutni kéne egyáltalában valahova el, édes Sztellám, hát az nem tudható. De bizonyosan többre, mint amit mostanság, átlag-ember, megélünk.

[Innen valószínűleg hiányzik egy lap.]

[1 vagy 2 szó olvashatatlan] ...korrektúramunkáról... [néhány szó olvashatatlan] ...szerkesztőjét odaható tényezőként beemel a

gyermek alkotói kontextusába. Ne félj, hú[gom]... [4 sor olvashatatlan] ...hátra bambulni, mint előre gondolkodni. Te pedig, Sztella kedves – pontosan tudom – nem ilyen vagy.

A munkám során persze lassan megvilágosodtam: egy iskolújság önmagában nem tartalmaz *feltétlen* pedagógiai energiát, még akkor sem, ha forma és anyag tekintetében gondos. Rá kellett jönnöm, hogy az alkotó gyerekekkel való közvetlen, *alapvetően szabad* és sok mindentől *aktívan megszabadított* kommunikáció gyakorlatilag fontosabb, mint bármi más. Nézd, kishúgom, mit mond az agyonrágottsága ellenére korántsem elavult Roland Barthes *A szöveg öröme* c. könyvében:

„Ha elfogadom, hogy a benne rejlő öröm alapján alapján ítélek meg egy szöveget, nem ragadtathatom magam ilyen kijelentésekre: *ez jó, ez rossz*. Nincs rangsor, nincs kritika, minthogy a kritika mindig feltételez valamiféle taktikai célt, társadalmi rendeltetést (...) Nem méricskélhetek, nem gondolhatom, hogy a szöveg tökéletesíthető, nem mehetek bele normatív állításokkal való játszódásba: ez túlságosan is *ilyen*, ez nem elégé *olyan*; a szöveg csak egyetlen ítéletet válthat ki belőlem, amely végképp nem minőséghatározói: *ez az!*” (RB, *A szöveg öröme*, Bp., Osiris, 1998, 81.)

Meg kell látnom tehát a gyerekek szövegeiben rejlő örömet – ami természetesen egyáltalában nem függ a szöveg *témájától*, lehet az a halál is akár –, és csakis abban kell a gyerekeknek segítenem, hogy:

1. a később kinyomtatásban megjelenő, tehát alkotójáról akkor már objektíve levált szöveg *ne idézzon föl véletlenül vagy vétlenül* bizonyos kontextusokat az olvasóban, illetőleg hogy

2. a (szerintem a) szövegben felidézni kívánt kontextusok – no! azoknak, melyeket én magam észreveszek! – olvasói fölismerését *a nyelvi megoldatlanságok ne akadályozzák.*

Az elsőre leírok Neked, kedves húgom, egy felnőtt-példát.

Egy szín-vonalában meglehetősen ingatag és csapongó média-tankönyv 9-12 éveseknek szóló kötetében szerepel egy *Hat meleg helyzet – teszt (nem) olvasóknak* c. kétoldalas feladat. A feladat meglehetősen egyoldalúságán és előítéletességén túl a hat „helyzet” címsorait átmenetesen árnyalt *rózsaszín* háttérben nyomtatták, s ráadásul egyes „helyzetekhez” ilyen kitételek bírnak tartozni, mint „*csak fiúknak*”, illetve „*csak lányoknak*”. Nagyon... [*két és fél sor olvashatatlan*] ...véletlen kontextus-felidezésnek pedig nem csak a szerzőig (no és a tankönyvet alkalmazó esetleg szemérmes tanító vagy tanár zavaráig) gyűrűzik a hatása, hanem – egy bemerevedett társadalmi prekonceptió újra-felhozatalával – egyúttal megerősíti a [*két szó olvashatatlan*] intolerancia legitimációját. Mert bizony a gyerek (és a felnőtt is, persze!) nem a korrektor balfogásán kacag ilyenkor, hanem azon, hogy „*meleg helyzet*” ... És hidd el, húgom, hogy ez nem túlzás. Előítéleteink sokszor pont ilyen apró, aljas kis tapasztalatok által nyernek erőt.

De ha mindez erősen naivnak tűnik is, a gyermekek szövegeivel – s magukkal a gyermekekkel! – kapcsolatban sokkal súlyosabban jelentkezhethet a probléma. Az iskolaújság olvasói ugyanis javarészt az iskolában élnek, ugyanabban a közegben, amelyben a gyermek is. Ennélfogva közvetlen lehet a kapcsolat olvasó és alkotó között: az esetleges gúny is – ellentétben például egy tankönyvíróval – közvetlenül érheti el a gyermeket. De persze másfelől nem tagadható, hogy éppen a közvetlenség miatt könnyebben kezelhető mindez, vagyishogy egyáltalán: *kezelhető* a dolog, hiszen minden nehézség nélkül – állítom – *további* közvetlen kommunikációt lehet folytatni a kérdéses szövegről alkotók és b[efogadók között]...

[Itt valószínűleg több oldal hiányzik. A következő passzusban a szerző láthatóan kifejti a fentebbi 2. pontban felvetetteket.]

...egy ilyen megbeszélésben az, hogy „*a szövegben felidézni kívánt kontextusok olvasói fölismerését a nyelvi megoldatlanságok ne akadályozzák.*” Ez már benső szövegprobléma, és jóval szubjektívebben kezelhető – mondom én. A gyermeki kifejezés teljes szabadsága az elsőrendű! Minden korrekció csak ez után – illetve ennek erőterében – realizálódhat. (Azért elsőrendű a kifejezés teljes szabadsága, mert mindenáram meg kell akadályozni, hogy a gyerek alkotómunkája *főlé* szabályok terjeszkedjenek. Ehelyett a szabályok *meglétének* tudatosítására – és nem követésére – van szükség. De erről könyvem más helyén majd sokkal többet mondok!) Én semmi mást nem veszek tehát itt figyelembe, mint a „szerintem felidézni kívánt kontextusokat” – és rájukkérdzek, beléjük kérdezek. Rákérdezek ottlétükre. „Az van-e ott”, vagy félreértem? Az alkotó gyerek vagy visszaigazolja vagy korrigálja az én interpretációm, de akár így, akár úgy, ez a rákérdzési aktus mindenesetre *felszínre hozza* a hibát, amiről csak a felszínre hozáskor látható egyáltalán, *hogy hiba-e*. A rákérdzés a hibából *kérdést* formál, amit a szöveg korrekciójával nem *megválaszolni* kell, hanem úgy süllyeszteni vissza a felszín alá, hogy véletlen s vétlen *hiba* helyett szándékos *kérdés* lehessen immár a szövegben is.

S most azt kérded, húgom, kellemes hangodon igen szemtelenül: hogyan viszem véghez ezeket? Elmondom.

Ha én a gyermek alkotásában ott látom az öröm *lehetőségét*, istenuccse csak a puszta lehetőséget, akkor személyesen felkeresem őt azzal a közléssel, hogy művét meg szeretnénk jelentetni a lapban. Az első pillanattól kezdve sohasem teszem kérdésessé azt, hogy megjelenik-e a mű, azaz a célt – a megjelenést, magát – nem teszem függővé a szöveg feletti konzultáció, a közös javítás eredményétől. A munka *természetesen* meg fog jelenni. Ezzel azt is elérem – illetve esélyem van remélni elérni – hogy az alkotó gyerek fejében nem az jár, hogy „a szövegbe bele kell gondolni, és dolgozni

véle, hogy megjelenhessen”, hanem az, hogy „a szövegbe bele kell gondolni, és dolgozni véle, *mert meg fog jelenni!*” Önmagáért és szövegéért dolgozik tehát a gyerek (jobban mondva tulajdonképp bárki, aki alkot!), és nem valamiféle pökhendi előírás beteljesítéséért. Ez tiszta és sérthetetlen motiváló erő: az individuum önértékét erősítheti meg.

Egy ilyen megbeszélés-javítás során mindig elmondom a gyerekeknek: amit én javaslok neki, *valóban* vegye javaslatnak, s ne másnak. Ha – átgondolva a problémát – ő maga nem fogadja el a tőlem javasoltakat, akkor műve e javasolt korrekciók nélkül – vagy az ő saját, másféle korrekcióival – jelenik meg a lapban. Mert jó tudni, szépséges húgom, hogy ilyen megbeszélések esetén én mint felelős szerkesztő szintén csak egy – jóllehet: dinamikus – kontextus vagyok a sok fölmerülhető kontextus közül, csak hogy olyan, aki önmaga is sok-sok kontextust képes fölidézni és a gyermek számára a szövegben mintegy rájuk böknöni: nézd, ez is itt van, az is itt van... S ha meggyőztem az alkotót, akkor nem valami normákkal, parancsokkal, elvárásokkal győztem meg, hanem a legcsekélyebb szellemi agresszió nélkül, a lehetséges valóság(ok) pusztá felmutatásával. A hatás érdekes és tanulságos. A *felmutatott* kontextusokban *láthatóan* körvonalazódó problémák hatására a legtöbb gyerekekben elkezd *működni* a gondolkodás, húgom! És ez teljesen, totalice és mulatságosan független előmeneteltől, osztályzatoktól, vagy „a gyerekről kialakult kép”-től (ez utóbbiaktól amúgy is borsózik a hátam...) Egyszóval bármelyik gyerek absolute képes *megérteni* ilyenkor bármilyen szövegproblémát.

Nem csak valóban szép és gazdag nyelvünk működéséről, a szörnyű nyelvi tabukról és tévhitekről kaphat bonyolultabb – és így hitelesebb – képet a gyerek ilyen alkalmakkor, de megszerezhet egy olyasféle tapasztalatot, hogy „amikről beszélünk: *fontos* problémák”. Hogy egy csöppet sem mindegy az, hogy egy szövegben milyen az igeidőkben magukat mutató idősíkok összjátéka, milyen a prózai vagy verses szöveg ritmusa, stílusváltásai, kilengései, tematikus szerveződése, hogy *ki beszél* a szövegben, hogy mi a kü-

lönbség lehet *szerező, beszélő* és *narrátor* között, illetve hogy igenis kezdhetünk *hát*-tal, *de*-vel, *és*-sel mondatot (mert azzal kezdünk mondatot, édes kishúgom, amivel akarunk!), hogy legyen-e vessző az *és* előtt, hogy kell-e a vers utolsó két sora egyáltalán stb. A szabadság felelősségét – mely a legizgatóbb, szinte érzéki élmény lehet – az alkotó gyerek ilyenkor a saját bőrén érezheti. A szöveg szabadsága pedig – a kommunikáció szabadsága. Azt a tapasztalatot bontogatja az alkotó előtt, hogy a beszédnek (s ugye az írás is beszéd) csak akkor van értelme, ha éppen nem normák beteljesítőjeként, hanem önértékében, és ezzel egyben a normákon való aktív túllépésként jelentkezik. Számos rémhistóriát olvashatunk különböző pedagógiai beszámolókból arról, hogy a pedagógus szabályosan kigúnyolja a gyereket azért, mert kék fatörzset festett, „hiszen mindenki tudja, hogy a fatörzs barna”. Vagy félrelök egy verset, mert „nincs benne rím” vagy „még írásjelek sincsenek benne” (ilyeneket a saját fülemmel, borzadozva hallottam), esetleg ő, a tanár ejt ki száján olyasmit, hogy „*hát*-tal nem kezdünk mondatot”. Vagy aminek nem is rég tanúja voltam: egy újságíró, MTI-főmunkatárs fejtette ki véleményét diáklapokról, s „elrettentő példaként” említette a következőt, mondván, azt olvasták egy helyütt: *esett az eső, mint az állat*. A tudós szakember szemüvegét biggyesztve figyelmeztette hallgatóságát, nyessék meg az ilyen vadhajtásokat, s figyeljenek jobban oda, mert olykor bizony szörnyűségeket vetnek papírra a diákok, ha munkájukat nem szedegetik rendbe gondos pedagógus-kezek.

No én csak azt mondom erre, amit a Svejket ki-ötlő vidám Jaroslav szólt hasonló helyzetben: bizony, nagy az Isten állatkertje.

Most persze azt kérdezed, Sztella drága, nem túlzás-e sértő módon *rémhistóriát* és *állatkertet* emlegetni itt. Én meg azt mondom: nem bizony, mert az ilyen nyakamerev, szemüvegebizgyesztós pedagógiai megnyilvánulások értelmetlen és a gyermek számára jellemzően megérthetetlen gátakat emelnek a kommunikációban – és ezen túl a kommunikációról való gondolkodásban is, ami pedig az élet, az *élés* alapvető szervezője. Az ilyen megnyilvánulásoknak

semmilyen védhető „pozitív hatásuk” nincs, édes kishúgom, mert olyasminek tagadják le helyét, ami önmaga is: hely; olyasmi ellen szólnak, aminek elkülönbözött értelme van, s így a világ egy darabját sajtyszerűleg megnevezi. A *rettenetesen esett az eső* nem jelenti ugyanazt, mint az *esett az eső, mint az állat*. Nem ugyanazt a helyet, nem ugyanazt az időt és nem ugyanazt a beszélőt jelöli meg az ő gazdájának! A ma különösen elszaporodott szemüvegbiggyesztők a mást- s máshogy-mondást fojtánák meg, amiből pedig az újuló élet maga is fakad. Ha lehetne, persze eltömnék a forrását is bizonyos nekik nem tetsző dolgok kimondásának, ha lehetne, letagadnák a dolgok valódiságát s ezzel valóságát is. És ráadásul így menteni mondják a gyereket – attól, amibe pedig fejest ugrani kéne inkább, vidáman, okosan, együtt. A gyermek, mondja a tanár, még nem érett arra, hogy megértse a dolgokat, egyszerűsítsük hát a világot, és a világ bonyolultságát tagadjuk le előtte. Én meg a[zt]... [*négy és fél sor olvashatatlan*] ...vagy kincsek, ugyan már, húgom! Nem. A világ bármely eleme ugyanúgy része a... [*két sor olvashatatlan*] ...messzebb és valószínűleg szélesebbre is látsz. És ha szélesre látsz, kedves húgom, akkor a... [*néhány szó helyén a papír hiányzik*] ...[tö]bbiekért. A közös valóság megpróbál... [*1 vagy 2 szó helyén a papír hiányzik*] ...[ös]szeölelni, s kér, hogy öleljük meg őt is. S kéri, hogy lakhelyünk lehessen.

Éppenséggel csakis rajtunk múlik, hogy a hülye ékszereit vagy önön szép testét tartjuk-e hazánknak.

S mindezt röviden: ha a gyerek kék fát festett, akkor kék fa: bizony, van. Van, hisz a gyermek most festette.

Mindezen túl elképesztő tény az, húgom,... [*8 vagy 9 sor olvashatatlan*] ...a tanár maga alatt is vágja a fát, azt a kék törzsű fát, mikor a gyermekek kommunikatív szabadságába belégázol. Hány ilyen láttam már, nem is tudom...

A Kislövibe... [*néhány szó helyén a papír hiányzik*] ...közös korrek-túrázása során én a nyelvi... [*négy sor olvashatatlan*] ...mert igenis

van kapcsolat egy „vacak kis” gyerek-költemény és az élet között, édes húgocskám! A kapcsolat kettejük között az, hogy azonos anyagot használnak önnön maguk megszervezésére: a nyelvet, a kommunikálást, a kommunikációs nexusokat. Pontosan azért van annyi alja[s]... *[több szó hiányzik]* ...szappanopera-fogysztó és anynyi latens rasszista ebben az országban, mert *például* nem volt egy tanárunk, aki leült volna velük gyöngécske vers[ük, ra]jzuk, meséjük fölé – azokat erős szabadságba „mártani”. S később sem ült le velük ugyanezért talán senki, pótlendő az elmaradtakat, s részt venni az *elmondásban*, az emelő közösben, a szabadongondolásban, amely az emberben még megbújva, megfélemlítve is óriási hatalom. És ők mind nem ismerték meg a nyelven keresztül legjobban felfedezhető relativitást, a többoldalúság problematikusságát, a rákérdés örömét és a toleranciát, mely béklyó és érzéki gyönyör is tud lenni, ha akar. Nem ismerték meg önmagukat.

Igen, önmagukat, mégpedig a nyelvhasználaton keresztül! A nyelvi fordulatokon, felborított szabályokon, kigúnyolt normákon, *valódi* kommunikáción keresztül! Túl sokszor hallani olyasmit, hogy „a gyermekeknek ez és emez túl magas”. Marhaság, húgom! Nincs olyan bonyolult stilisztikum, amire egy kislövis megbeszélésen ne tudnánk közös munkával *rámutatni*. Az sem igaz, hogy a gyerekek „megszenvednek” ezzel. Én magam legalábbis még sos[em]... *[a legfelső sor kivételével az egész oldal olvashatatlan]* ...Vagy élvezetes teher, ha így jobban tetszik az okosoknak.

Most azonban nem okoskodom tovább, hanem megállok, s szívemből megölellek Téged, húgom, s Téged is, idegen olvasóm! Húgom, Te legyél továbbra is olyan jótét lélek, mint aki vagy, s tudd meg, sokat tanultam Tőled! Neked pedig, Olvasóm, köszönet az eddigiekért!

[A könyvben itt valószínűleg egy új fejezet kezdődik, amelyből semmi sem maradt fenn – a további lapokat kitéphették a műből. A megmaradt lapacsonkon az új fejezet címe látható ugyan, de olvas-

hatatlan. Az alábbi két levél feltehetően a könyv megírása s elküldése utáni időszakból származik.]

9. levél

Széparcu s kellemes szavú húgom! Légyen tsordultig boldog Új Esztendő! S tudd meg, eszembe villant, hogy beszélgetésetskénk s könyvem egy ügyesen elegyített s finomsággal lakírozott mását e hóban az oskola pedagogusai elé tárom. Mit szólasz erre? Elakad-é szavad? Mielőbb írd meg, bátornak avagy botornak tartsz! S enged-é, kedveled-é ez ötlésem!

*Gábor
A 2001dik év jan. 2dikán*

10. levél

Szerelmetes húgom, ki okosabb s szelídebb vagy a tsillagoknál! Immár nem vagyok szerkesztő ur. S most épp nem vagyok semmi se. Hosszú hallgatásomért, s még hosszabb tirádáimért ne haragudj rám, elég az, ha én teszem ezt enmagam mián. Fivéredtől több ilyes levelet nem hoz a posta, hanem mik másról szólandanak.

Mostan Te kitalálhatod a causát, drága! De azért ne félts engemet; enyim volt a döntés: az oskolai pedagogusi agorát az elmúlt héten meg nem kerülém mondani valóimmal. Igen, elibük tártam lelkem s szívemet, olyas levélben, mint szoktam Noked, drága! S tettem ezt igen gyanútlan, s fölkészületlen arra, hogy a világrul, melyben élek, tán kevest tanultam eleddig. S így a causa bizonynyal én valék ama szégyenletes kis üzenetre, mely a direktórium asztalon mint az ő cél-állomásán foglal mostan helyet, s amelyben tsak ennyit olvashatol: *nem értünk egyet*. Hogy ők kitsodák, nem tudom. De tán elég ennyit szólanom erről, mert ők sem szóltak evvel túl so-

kat. S maradok abban, hogy nem értem, s tán nem is érthetem őket. Azt meg, hogy valakik vélem *nem értenek egyet*, s ezmiatt éngem még idejében el kell titkolni a többi pedagógusok előtt, azt is csak szenvedő bizalmasomtól tudom, nekem nem monda más senki semmit.

Itthon vagyok mostan, mert szerkesztő társaimtól egy fogadóban, szerény vatsoránál bútsút vevék, s rájuk bíztam a *Kis Tüdőlövés*-t, ha van kedvük, viseljék gondját. Ülök a konyhai asztalon, s szipákolom a cigaretákat.

Édes húgom, igaza volt a hírneves János tanító urnak, midőn évekkkel ezelőtt aratáskor nálunk ett, s megpihenéshez készülődvén, szép tsezmáit egymáson átalvetette, hátradúlt a dikón, s így szólt, mondom: etsém, te sokfélét s hamari módon gondolsz, de sokat gondolsz, s jól beszéled azt – mindezért respectióra ne számíts embertársidtól. A novumot véres kardon cepelgető embert kerülik, amint a fekélyes ebet. Ezt mondotta ő, de akkor még nem fogtam föl szavai értelmét, pelyhes állú sihederként tsüggedezék a szavakon, s gondolám, hogy egy okos argumentatio lehet oly erős a communicatióban, akár a fiatal fehérszemély biztatató mosolya szerelemébredéskor.

Mostan már ugyan jobban hiszek a fehérszemélyben én is, húgom. S mostantól szekerem s bukdátsló lovaim vissza-kényszerítgetem a szurdokba, melyet előttem vág a ratio.

S Te hogy vagy, húgotskám? Írj hát! S botsáss meg a Te fivérednek, ha vidám szemmel kezdéd olvasni levelét, s mostan kornyadtan ülsz, fejed lógázod a lámpa fény-körében, s reá sajnálkozva gondolsz. S botsáss meg nekem, ha mostan pár sorotskát idemásolok még szemeid elé. Mert habár azok láttán majd új sírás dagasztja torkom, Néked meg kell tudnod, mit gondoltam volt s írtam volt az előtt éppen, midőn történetem rá egy nap hirtelen véget ért. Kis cédula ez tsupán, mely sok-sok betű-társaival együtt megjöve az

oskolai agoráról, s éppúgy, mit azok, sajtó üleppel s piszkosan.
Lássad hát:

„Én nagyon szeretem, amit csinálok. Nagyon szeretem azokat a gyerekeket, akiket megismertem a szerkesztői munka során. Szerkesztőket, alkotókat egyaránt. Nagyon érzékenyen érint minden reagálásuk, számon tartom és sokra tartom őket. Az olvasókat azonban képtelen vagyok szeretni – mert még alig találkoztam velük. Lehet, hogy nincsenek is? (Itt küldök pusztit a kivételnek!) Ez van. Hiába szerelem meg minden, kicsit árva gyerek ez az iskolaújság.

Megálltam és elolvastam az utóbbi mondatokat. Túl őszinték, látom. Lehet, hogy inkább kitörlöm őket.”

Adjon az Isten nyugodalmas éjt, édes húgom!

*a Téged mindég szerető bátyád
A 2001dik év január 26dikán
Buda-Pesten*